

8. Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις

8.1 Μετανάστευση, άσυλο και εξωτερικά σύνορα

Στη συνέχεια των σχετικών αποφάσεων του Τάμπερε και της Σεβίλλης, αλλά επίσης ενόψει της διεύρυνσης και των σχετικών προβλημάτων που προκαλούνται από περιφερειακές κρίσεις, η ελληνική προεδρία έθεσε κατά προτεραιότητα στις δραστηριότητές της, την αναβάθμιση του κοινοτικού ενδιαφέροντος στα θέματα μετανάστευσης, ασύλου και εξωτερικών συνόρων. Διαπνεόμενη εξάλλου απ' την αντίληψη κατά την οποία οι νόμιμοι μετανάστες της ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίζονται ως πολίτες της ΕΕ, η ελληνική προεδρία υποστήριξε (όπως σημειώνεται και στα συμπεράσματα της Θεσσαλονίκης) ότι «θα πρέπει να χαραχθεί μια σφαιρική και πολυδιάστατη πολιτική με αντικείμενο την ένταξη των ατόμων αυτών, γιατί έτσι ενισχύεται η κοινωνική συνοχή και η οικονομική ευημερία». Με άλλα λόγια εμπλούτισε το θέμα (που υπάγεται στον γ' πυλώνα) με χαρακτηριστικά πολιτικών που ανήκουν στον α' πυλώνα (κοινοτικές πολιτικές). Με αυτή την οπτική, η ελληνική προεδρία για τη θεματική αυτή πέτυχε την επίτευξη συμφωνίας για:

- την έκδοση Οδηγίας αναφορικά με το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης νομίμων μεταναστών που κατοικούν σε χώρα-μέλος της ΕΕ
- την έκδοση Οδηγίας αναφορικά με το καθεστώς των μεταναστών-κατοίκων μακράς διάρκειας.

Ως προς την προστασία των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ, η προεδρία σε συνεργασία με την Επιτροπή προώθησε τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των εξωτερικών χερσαίων συνόρων (για τα οποία βρίσκονται σε ισχύ πιλοτικά προγράμματα), ενώ δεν υπήρξε ανάλογη προπαρασκευή από πλευράς Επιτροπής για τη διαχείριση των θαλασσιών συνόρων. Η πολιτική συμφωνία επί του θέματος συνεπώς παραπέμφθηκε σε μεταγενέστερη φάση, με την ολοκλήρωση της σχετικής νομοτεχνικής προπαρασκευής.

Σε εκκρεμότητα παρέμεινε ακόμη το θέμα της Οδηγίας για τον ορισμό του «πρόσφυγα» και της επικουρικής προστασίας, καθώς παρά την επεξεργασία συμβιβαστικών προτάσεων δεν επετεύχθη πολιτική συμφωνία. Η σχετική Οδηγία αναφέρεται στον καθορισμό ελάχιστων προδιαγραφών όσον αφορά τις διαδικασίες χορήγησης ή αφαίρεσης του καθεστώτος του πρόσφυγα στα κράτη-μέλη.

Στην κατεύθυνση διαμόρφωσης μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής για τη

μετανάστευση τέλος, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης επισημάνθηκε μεταξύ άλλων ότι:

- Η Επιτροπή καλείται να εξετάσει την ανάγκη δημιουργίας νέων θεσμικών μηχανισμών για τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ και την ανάπτυξη ενός συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών για την έκδοση θεωρήσεων (VIS). Η Επιτροπή θα πρέπει να προβλέπει τη συνέργεια των δύο λειτουργιών.
- Τα κράτη-μέλη, που έχουν την αποκλειστική ευθύνη στην άσκηση της πολιτικής επανεισδοχής των λαθρομεταναστών, θα πρέπει να ενισχύσουν τη συνεργασία τους – για την αποτελεσματικότερη διαχείριση του προβλήματος μέσω της δημιουργίας κατάλληλων μηχανισμών και της πρόβλεψης των αναγκαίων πόρων.
- Την καθιέρωση ενός μηχανισμού αξιολόγησης για τον έλεγχο των σχέσεων της ΕΕ με Τρίτες χώρες - από τις οποίες προέρχονται συνηθέστατα οι μετανάστες και οι οποίες δεν συνεργάζονται για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης. Ιδιαίτερα επισημαίνεται ότι θα πρέπει να τηρηθούν οι διατάξεις που αναφέρονται στα ανθρώπινα δικαιώματα και στον σεβασμό του καθεστώτος των προσφύγων, ενώ επίσης θα πρέπει να διασφαλισθεί ο έλεγχος των συνόρων (για τον εντοπισμό λαθρομεταναστών) και η καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, τέλος δε να ενθαρρυνθεί η συνεργασία στην πολιτική των θεωρήσεων.
- Επί τη βάση ερμηνείας της αρχής της αλληλεγγύης, καλείται η Επιτροπή να μελετήσει τη χρηματοδοτική υποστήριξη της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων (σύμφωνα με πρόσφατη ανακοίνωσή της που προέβλεπε τη διάθεση 140 εκ.ευρω). Υπογραμμίστηκε επίσης, ότι η συγκεκριμένη πολιτική προτεραιότητα που αναφέρεται στην πολιτική για τη μετανάστευση, θα πρέπει να αντανakλάται και στις δημοσιονομικές προοπτικές της ΕΕ μετά το 2006.
- Τέλος, υπογραμμίστηκε η ανάγκη εξειδίκευσης των πολιτικών που αναφέρονται στην ένταξη των μεταναστών στις ευρωπαϊκές κοινωνίες, καθώς μια τέτοια εξέλιξη θα συνεισφέρει στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των νέων δημογραφικών και οικονομικών προκλήσεων. Στην κατεύθυνση συνεπώς διαμόρφωσης ενός συνεκτικού ενωσιακού πλαισίου, πρέπει να

προηγηθεί ο προσδιορισμός κοινών βασικών αρχών και πρέπει παράλληλα να αναπτυχθεί η συνεργασία και ανταλλαγή πληροφοριών για να εντοπιστούν τα εθνικά σημεία επαφής. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε ακόμη την Επιτροπή να υποβάλει ετήσια έκθεση σχετικά με τη μετανάστευση και την πρόοδο στη διαδικασία ένταξης, χαιρέτισε την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης (σημειώνοντας πως πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα εγκατάστασης μονιμότερου μηχανισμού) και υπογράμμισε την ανάγκη σύμπραξης όλων των πιθανών συντελεστών για την επιτυχία των πολιτικών ένταξης.

8.2 Δικαιοσύνη

Στην κατεύθυνση διαμόρφωσης ενός ευρωπαϊκού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, η παρέμβαση της Ελληνικής Προεδρίας είχε στη αιχμή της την πλήρη διασφάλιση των ατομικών ελευθεριών παράλληλα με τη διασφάλιση των θεσμών του κράτους δικαίου. Υπό το πρίσμα αυτό συνεπώς εξετάστηκαν τα φλέγοντα θέματα της συγκυρίας – συγκεκριμένα: α) το θέμα διαμόρφωσης ελάχιστων κανόνων προστασίας των δικαιωμάτων υπόπτων και κατηγορουμένων, β) η απόφαση-πλαίσιο για την εφαρμογή της αρχής *ne bis in idem* με έμφαση στην προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και γ) η πρόταση για την απόφαση-πλαίσιο που αναφέρεται στην εμπορία ανθρωπίνων οργάνων και ιστών.

Στο πεδίο της Δικαιοσύνης, επί Ελληνικής Προεδρίας επιτεύχθηκε πολιτική συμφωνία σε τρία σημαντικά νομοθετικά κείμενα. Συγκεκριμένα συμφωνήθηκε απόφαση-πλαίσιο για:

- Τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφορικής, που χαρακτηρίζονται ως «καίριας μορφής εγκληματικότητα» με στόχο την Κοινωνία της Πληροφορίας. Η κοινή προσέγγιση που διαμορφώθηκε επί του θέματος, αντιμετωπίζει επίσης τη δράση οργανωμένων εγκληματικών ομάδων εξειδικευμένων κυρίως στην πειρατεία και την καταστροφή ιστοσελίδων, οι οποίες λειτουργούν σε παγκόσμια κλίμακα πλήττοντας ιδιαίτερα τα συστήματα Τραπεζών, νοσοκομείων, βιομηχανικών κλάδων, οργανισμών του δημόσιου τομέα αλλά και ιδιωτών.

- Την αμοιβαία αναγνώριση αποφάσεων που επιβάλλουν χρηματικές ποινές. Με την απόφαση αυτή συμπληρώνεται η ποινική δικαστική συνεργασία, ενώ ενισχύεται η εφαρμογή της αρχής αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων του ποινικού δικαίου. Παράλληλα, διαμορφώνονται συνθήκες ίσης μεταχείρισης των ευρωπαϊών πολιτών, ενώ τέλος ενισχύεται η εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών-μελών.
- Μεγάλης σημασίας ήταν εξάλλου η συμφωνία για την έκδοση Κανονισμού, που ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων για διαφορές σε σχέση με το γάμο και διαφορές γονικής μέριμνας, προτάσσοντας την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού. Με τη ρύθμιση αυτή διευκολύνεται η κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων εντός της ΕΕ (με την άπλοποίηση της διαδικασίας αναγνώρισης και εκτέλεσης της απόφασης στη χώρα εκτέλεσης), ενώ επίσης διευρύνεται ο ενιαίος δικαστικός χώρος. Η σχετική πρόταση της Ελληνικής Προεδρίας προβλέπει ακόμη ότι ο Κανονισμός θα εφαρμόζεται σε κάθε ζήτημα γονικής μέριμνας – συμπεριλαμβανομένων και των ρυθμίσεων που αφορούν την ανάθεση παιδιού σε Ίδρυμα ή ανάδοχη οικογένεια - ενώ για θέματα επικοινωνίας με το παιδί, η απόφαση θα εκτελείται άμεσα σε όλη την ΕΕ χωρίς προηγούμενη διαδικασία αναγνώρισης.

Εκτός των παραπάνω, στο πεδίο της Δικαιοσύνης, το Συμβούλιο υιοθέτησε σχέδιο απόφασης πλαισίου σχετικά με την εκτέλεση στην ΕΕ αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων, καθώς και απόφαση για την έρευνα και δίωξη γενοκτονίας, εγκλημάτων εναντίον της ανθρωπότητας και εγκλημάτων πολέμου, ενώ υιοθέτησε επίσης συμπεράσματα για την πρώτη έκθεση για τη μονάδα Eurojust, καθώς και για το ορισμένα ευρωπαϊκά δίκτυα όπως για την πρόληψη του εγκλήματος και την εκπαίδευση δικαστών.

Τέλος, επί Ελληνικής Προεδρίας αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα οι εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ σε θέματα δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα:

- Υπεγράφησαν, στη διάρκεια της συνόδου Κορυφής ΕΕ-ΗΠΑ, οι συμβάσεις αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και έκδοσης, ολοκληρώνοντας ένα κύκλο διαπραγματεύσεων που είχαν αρχίσει από τη Βελγική Προεδρία,

συνεχίστηκαν και κορυφώθηκαν επί Ισπανικής, Δανικής και τελικά Ελληνικής Προεδρίας. Με τις νέες συμβάσεις ΕΕ-ΗΠΑ αντικαθίστανται οι σχετικές διμερείς συμφωνίες που είχαν υπογραφεί από κράτη-μέλη της ΕΕ με τις ΗΠΑ.

- Πραγματοποιήθηκε συνάντηση της Τρίοικας των υπουργών της ΕΕ με τις χώρες των Δυτ.Βαλκανίων, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Τουρκία, προκειμένου: α) να αξιολογηθεί η πρόοδος στην περιφερειακή συνεργασία επί θεμάτων Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων και β) να εξεταστεί η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στην περιοχή της Ν.Α.Ευρώπης. Στη συνάντηση αξιολογήθηκαν επίσης τα προβλήματα εφαρμογής και η εμπειρία που οικοδομήθηκε στη διαδικασία σταθεροποίησης των Βαλκανικών χωρών. Ανάλογης μορφής συνάντηση πραγματοποιήθηκε και με τη Ρωσία.
- Προωθήθηκαν εντατικά οι διαπραγματεύσεις με την Ελβετία (για την ένταξή της στο κεκτημένο Schengen), ενώ άρχισαν διαπραγματεύσεις με την Ισλανδία και τη Νορβηγία για τη σύναψη συμφωνιών αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής σε ποινικές υποθέσεις κι έκδοσης.

9. Τελικές παρατηρήσεις

Τα παραπάνω αφορούν τα σημαντικότερα ζητήματα στα οποία επιτεύχθηκαν συμφωνίες και αποφάσεις, ενώ υπήρξαν και άλλα θέματα στα οποία η συμβολή της προεδρίας δημιούργησε πρόοδο ώστε να μπορούν να ληφθούν αποφάσεις στο β' εξάμηνο του 2003.

Ας σημειωθεί ότι με τα Άτυπα Συμβούλια Υπουργών δόθηκε η ευκαιρία να αναδειχθεί η χώρα και πολλές περιοχές της, και μάλιστα σε μια περίοδο τουριστικής κρίσης, ενώ έγινε παράλληλη προβολή και συσχέτιση με Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 .

Τα άτυπα αυτά Συμβούλια συνέβαλλαν στο να υπάρξει μια πιο στενή επικοινωνιακής προσέγγιση μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και τοπικών κοινωνιών. Τέλος, με την ευκαιρία της προεδρίας οργανώθηκαν πολλές πολιτιστικές εκδηλώσεις σε πολλά μέρη της Ελλάδας και προβλήθηκαν μια σειρά από επιμέρους πολιτιστικές πτυχές της σύγχρονης Ελλάδας και της μεγάλης ιστορίας της.

Η ελληνική προεδρία ανέλαβε την πρωτοβουλία να διοργανώσει μέσω της ιστοσελίδας ηλεκτρονικές πληροφορίες για διεθνή και ευρωπαϊκά θέματα δίνοντας έναν εναλλακτικό τρόπο έκφρασης των απόψεων των πολιτών. Για τα αποτελέσματα αυτών των ψηφοφοριών ενημερώνονταν σε τακτικά χρονικά διαστήματα το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων.